

Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması^a

Esra Sarı^b, Tuncer Özdil^d

Özet

Bu çalışmada, Chao (2014) tarafından geliştirilen Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeğinin (KYÖ) Türkçeye uyarlama çalışmasının yapılması, geçerlilik ve güvenilirliğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Test- tekrar test güvenilirliği için ölçek öncelikle vakıf ve devlet üniversitelerinde okumakta olan 74 öğrenciye pilot bir çalışma uygulanarak değerlendirilmiştir. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı 0,916 bulunmuştur. İkincil olarak 382 öğrenciye uygulanarak güvenilirlik katsayısı 0,906 bulunmuştur. Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) sonucunda elde edilen uyum indeksleri kabul edilebilir sınırlar arasında yer almaktadır. Böylelikle dilimize uyarlanan 30 maddelik 5 boyutlu yapı istatistiksel olarak geçerlilik ve güvenilirlik bakımından doğrulanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Kültürlerarası Yetkinlik
Ölçek Uyarlama
Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeği
Faktör Analizi

Makale Hakkında

Geliş Tarihi: 08.04.2022
Kabul Tarihi: 23.12.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1100376

Adaptation of the Intercultural Competence Scale into Turkish

Abstract

In this study, it was aimed to adapt the Intercultural Competence Scale (ICS) developed by Chao (2014) into Turkish and to examine its validity and reliability. For test-retest reliability, the scale was first evaluated by applying it to 74 students studying at foundation and state universities. The test-retest reliability coefficient was found to be 0.916. Secondly, it was applied to 382 students and the reliability coefficient was found to be 0.906. The fit indices obtained as a result of Confirmatory Factor Analysis (CFA) are among acceptable fit indices. Thus, the 30-item 5-dimensional structure adapted to our language was statistically validated in terms of validity and reliability.

Keywords

Intercultural Competence
Scale Adaptation
Intercultural Competence Scale
Factor Analysis

About Article

Received: 08.04.2022
Accepted: 23.12.2022
Doi: 10.18026/cbayarsos.1100376

^a Bu çalışma Esra Sarı'nın doktora tezinden üretilmiştir.

^b İletişim Yazarı: esrasezen84@gmail.com

^c Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 0000-0002-6159-1401

^d Prof. Dr., Manisa Celal Bayar Üniversitesi, 0000-0002-3199-6766

Giriş

Sadece şirketlerin değil insanların da küreselleşmeye başladığı günümüzde küreselleşen insanlar ile şirketlerin uyumlanması ve etkili bir kültürlerarası etkileşimin sağlanması kültürlerarası yetkinlik kavramının önemini ortaya koymaktadır. Kültürlerarası yetkinliğe dair farklı disiplinlerden araştırmacıların kendi araştırma alanlarına göre kavramın çerçevesini ve boyutlarını farklı belirlemesinden dolayı kültürlerarası yetkinlik kavramının anlamı üzerine tam bir mutabakat yoktur. Kültür sürekli evrilen ve değişen bir olgu olduğundan dolayı kültüre ilişkin tanımlar da sürekli değişmekte ve yeni boyutlar kazanmaktadır (Sarı ve Özdil, 2021).

Kültürlerarası yetkinlik kavramı farklı disiplinlerden araştırmacıların uzun yıllar devam eden araştırmaları sonucunda ancak mevcut anlamına kavuşabilmiştir. Kavramın çıkışı 1930'lara kadar dayandırılabilir ancak bilinçli çalışmalar, kültürlerarası etkililik, kültürlerarası yeterlik ve kültürlerarası adaptasyon gibi kavramlarla 1970'lerde başlamıştır. Daha sonra 1980'lerde kültürlerarası yetkinliği değerlendirmek için yeni yöntemler ortaya konmuştur. Gelişen teoriler ve yayınlarla 1990'larda bu süreç devam etmiş ve 2000'li yıllarda farklı disiplinlerden pek çok farklı araştırmacının sürece dahil olması ile bugünkü seviyeye gelmiştir ve çalışmalar hala devam etmektedir (Arasaratnam-Smith, 2007).

Kültürlerarası yetkinlik kavramı üzerinde çalışmalar yapan araştırmacıların pek çoğu için Byram'ın (1997) ortaya attığı kavramsallaştırma çalışması bir temel teşkil etmektedir. Bu çalışmada Kültürlerarası yetkinlik boyutları 5 maddede ele alınmıştır. Bunlar: tutumlar, bilgi, yorumlama ve ilişkilendirme becerileri, keşif ve etkileşim becerileri, eleştirel kültürel farkındalıktır (Chao, 2014:82).

G.M. Chen ve Starosta'ya göre (1996) bireyler kültürlerarası ortamlarda etkileşime girmek için gerekli olan bilgi, beceri ve tutumları edinmek için farklı kültürlere karşı duyarlılık ve farkındalıklarını geliştirmeleri gerekmektedir. Bu duyarlılığın gelişmesi kültürlerarası yetkinliği kullanma kapasitesi ile ilişkilidir. Bu bağlamda, bir bireyin kültürel olarak yetkin kabul edilebilmesi için kültürel farklılıkları fark edip saygı duyma potansiyeline sahip olmaları gerekmektedir. Fantini ise (2007) kültürlerarası yetkinliği, bireyin kültürel olarak kendinden farklı diğer bireylerle etkileşime girdiğinde etkili ve uygun bir şekilde davranması için gerekli olan yetenekler bütünü olarak tanımlamıştır.

Kültürlerarası yetkinlik kavramı ile aynı anlama gelen pek çok kavram bulunması bir sorun teşkil etmemekle birlikte, bu kavramların neyi ifade ettiği ve hangi çerçevede ele alındığını bilmek önemlidir (Deardorff,2015, s.140). Bu alanda yapılan kavramsallaştırma çalışmalarının en kapsamlılarından biri Deardorff (2006) tarafından yapılmıştır ve bu çalışma sonucunda ortaya konan tanıma göre kültürlerarası yetkinlik, kültürlerarası etkileşimde hedeflenen bilgi, beceri ve tutumları, her ikisi de etkin ve uygun olacak şekilde belirgin bir davranış ve iletişime dönüştürmeyi ifade eder.

Mevcut çalışmalar tüm alanlarda kültürlerarası yetkinliğin önemini ortaya koymaktadır. Kültürlerarası yetkinliği dolaylı olarak ölçmek için yaklaşık olarak 87 tane ölçek geliştirilmiştir (Fantini, 2007). Ancak Türkçe yazında Kültürlerarası Yetkinliği ölçmeyle ilgili bir "ölçek uyarlama" çalışmasına rastlanmamıştır. Bu bağlamda, bu çalışmada diğer ölçeklerle kıyaslandığında ticari olmaması nedeni ile erişim kolaylığı, madde sayısının uygulamada kolaylık sağlaması, kültürlerarası yetkinlik alanında geliştirilmiş en güncel

ölçeklerden biri olması gibi nedenlerle, Chao (2014) tarafından geliştirilen ve doğrudan kültürlerarası yetkinliği ölçmek amacıyla tasarlanan Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeği'nin Türkçeye uyarlaması yapılarak uyarlanan ölçeğin bilimsel geçerlilik ve güvenilirliği istatistiksel olarak araştırılmaktadır.

Yöntem

Orijinal Ölçeğin Yapısına Dair Bilgiler

Kültürlerarası yetkinliğin ölçülmesinde kullanılan, dilimize uyarlamaya çalıştığımız orijinal ölçek Chao (2014) tarafından geliştirilmiştir. Chao tarafından yapılan ölçek geliştirme çalışmasının pilot uygulamasında 389 üniversite öğrencisi, asıl uygulamada ise 1.117 öğrenci çalışmaya dahil edilmiştir. İlgili çalışmada uyarlanan ölçeğe uygulanan açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre Cronbach's Alpha değeri 0.93'tür. Ölçek, 0, Kesinlikle katılmıyorum, 5, Kesinlikle katılıyorum iki uç nokta olacak şekilde 0 ile 6 arasında verilecek puanlarla tanımlanan 6'lı Likert Ölçeğiyle tasarlanmıştır. İlgili ölçekte, "0= Kesinlikle Katılmıyorum, 1=Katılmıyorum, 2=Kısmen Katılmıyorum, 3=Kararsızım, 4=Katılıyorum, 5=Kesinlikle Katılıyorum" şeklinde tanımlanmaktadır. Ölçekte bulunan 30 ifade 5 ana boyut altında toplanmaktadır. Bu boyutlar:

- a) **Kültürlerarası Etkileşim Bilgisi:** Öğrencilerin genel olarak kültür bilgilerini, öğrencilerin spesifik kültür bilgilerini (1, 3 ve 7.maddeler) ve hem genel hem de spesifik kültürü ifade eden maddeleri (5 ve 8.maddeler) içermektedir.
- b) **Kültürlerarası Etkileşime Duyuşsal Yönelim:** Kültürlerarası iletişimde bireyin motivasyonunu (10 ve 15.maddeler), istekliliğini (11 ve 12.maddeler) ve tutumlarını (13 ve 14.maddeler) ifade etmektedir.
- c) **Kültürlerarası Durumlarda Öz Yeterlilik:** Diğerleri ile baş edebilme hususunda bireyin öz güvenini ve kültürlerarası ortamlara uygun ve etkili bir biçimde uyum sağlamada kendine olan inancını ifade etmektedir (16,17,18.maddeler).
- d) **Kültürlerarası Etkileşimde Davranışsal Performans:** Profesyonel ikinci yabancı dil bilgisini (19,21,24.maddeler), iletişim stratejilerinin etkili kullanımını (22 ve 25.maddeler) ve uygun interaktif davranışları (20 ve 23.maddeler) ifade etmektedir.
- e) **Kültürlerarası Bilinç:** Kişinin kültürlerarası ilişkileri öncesi, esnası ve sonrasında, kültürlerarası etkileşime özenli bir şekilde hazırlanmasını (27.madde), öz denetimini (28.ve 29.maddeler) ve yansıyan düşüncelerini (26 ve 30. maddeler) ifade etmektedir.

Araştırmanın Örnekleme

Kültürlerarası ortamlarda karşılaşılan sorunlardan kaynaklanan maliyetler, kültürlerarası yetkin liderlerin ve çalışanların istihdamının önemini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Küresel düşünebilen, kültürlerarası ortamlarda rekabet ile başa çıkabilecek ve işletme içindeki kültürel çeşitliliğe cevap verebilecek çalışanların yetiştirilmesi için üniversiteler en önemli basamaklardan birini oluşturmaktadır. Kuşkusuz ölçek çokuluslu işletme çalışanları, ortaöğretim kurumlarındaki öğrenciler, göç olgusu dikkate alındığında göçmenler gibi toplumun farklı kesimlerinde de uygulanabilmekle birlikte hem yukarıda belirtilen nedenle hem de üniversitelerin kültürlerarası yetkin potansiyel kitle üzerindeki etkisi dikkate

alınarak ölçek, vakıf ve devlet üniversitelerinde öğrenim görmekte olan öğrencilere uygulanmıştır. Test-tekrar test güvenilirliği için öncelikle pilot uygulamada devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim görmekte olan 58'i Türk, 25'i yabancı uyruklu olmak üzere toplam 83 öğrenciye anket uygulanmış, bunlardan 74 tanesi geçerli sayılmıştır. Tabachnick ve Fidell'e (2001) göre, eğer faktör sayısı az ise faktör analizi için örneklem sayısı en az 50 olabilir. Kline'e (1994) göre ise örneklem büyüklüğü madde sayısı ile ilişkilidir. Örneklem büyüklüğünün değişken sayısından 10 kat daha fazla olması yeterlidir. Hatta bu oran 2 katına kadar indirilebilir ancak bu sayı değişken sayısından az olmamalıdır. Pilot uygulama sonuçlarına göre KMO değeri 0,735 olup, örneklem büyüklüğünün faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir. Geçerlilik güvenirlilik analizleri için ise, evren olarak İzmir ilinde İşletme bölümü olan devlet ve vakıf üniversitelerinde okumakta olan 1. ve 4.sınıf işletme öğrencileri seçilmiştir. Ulaşılabilirlik kısıtı nedeni ile İzmir ilindeki devlet ve vakıf üniversitelerinde okumakta olan 1.ve 4.sınıf öğrencilerinden ulaşabildiklerimizin hepsi örneklem olarak belirlenmiştir. ÖSYM'nin web sayfasından, İzmir'deki İşletme bölümü olan üniversitelere yerleşen öğrenci sayıları alınmıştır. 4. Sınıflar için 2015, 1. Sınıflar için de 2018 yılında yerleşen öğrenci sayısı toplamda 900'dür. Bu nedenle çalışma evreni 900 kişidir. İstatistiksel olarak %95 güven düzeyinde ideal örneklem büyüklüğü 262 olarak hesaplanmıştır. Bu bağlamda 520 anket formu hazırlanmış kolayda örnekleme yöntemi ile ancak 403 öğrenciye ulaşılabilmiştir. Bu anketlerden 21 tanesi eksik/yanlış kodlama ya da tek yönlü işaretlemeden dolayı geçersiz sayılmıştır. Bu nedenle, analizler 271'i devlet 111'i vakıf üniversitelerinden olmak üzere 382 üniversite öğrencisi üzerinden yapılmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerin 195'i (%51) kadın, 187'si (%49) erkektir. Katılımcıların 343'ü (%89,8) Türk, 39'u (%10,2) ise yabancı uyrukludur.

Ölçeğin Türkçeye Çeviri Çalışması

Hambleton ve Patsula'ya göre (1999), ölçek uyarlama yapacak araştırmacıların belli bir sırayı takip etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda araştırmacının yapması gereken ilk iş orijinal ölçeği geliştiren araştırmacıdan ölçek uyarlaması için izin almaktır. Ölçeğin geliştirildiği kültür ile uyarlanacağı kültür arasındaki yapının eşitliği sağlandıktan sonra çeviri aşamasına geçilebilir. Çeviri için uzmanları tarafından yapılmalı, çeviri yapıldıktan sonra tekrar ana dile çevrilerek anlam farklılıkları titizlikle düzenlenmelidir. Uyarlanan ölçek büyük bir gruba uygulanmadan önce bir deneme grubunda uygulanmalıdır. Kültürlerarası karşılaştırmaların söz konusu olduğu durumlarda iki grup arasındaki puanlar mukayese edilmeli, ölçek maddelerinin her iki grup için de aynı şeyi ifade ettiğinden emin olunmalıdır. Geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları da tamamlanınca kullanıcılar için bir el kitabı hazırlanmalı, gerekiyorsa bir eğitim verilmelidir. En son olarak da uyarlanan testin takibi yapılmalıdır.

Bu çalışmada da bu sıraya uygun olarak öncelikle ölçek sahibinden e-posta yolu ile izin alınmış ve Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeği (ICS) İşletme bölümünden bir araştırmacı tarafından Türkçeye çevrilmiştir. Bu çeviriyi takiben İngiliz Dili Edebiyatı bölümünden bir araştırmacı da ölçeği Türkçeye çevirmiştir. İki çeviri arasında anlam farklılıkları tespit edilmiş ve düzeltilmiştir. İfadelerdeki eksiklikleri ve çeviriden kaynaklanan yanlış anlaşılmalara belirlemek adına başka bir tercüman, ölçeği yeniden İngilizceye çevirmiş ve anadili İngilizce olan bir araştırmacı iki ölçeği anlam yönünden karşılaştırmış ve aynı anlama gelmeyen ifadeleri belirlemiştir. Karşılaştırmadan sonra ölçek, Türkçe ifadelerin yüzey geçerliliği için farklı bölümlerden öğretim görevlilerine ardından da çalışmanın örneklem

grubu öğrencilerden oluştuğu için, işletme ve ekonomi bölümünde öğrenim görmekte olan 20 öğrenciye okutularak anlaşılmayan yerleri işaretlemeleri istenmiştir. Düzeltilen ifadelerin aynı öğretim üyesi ve öğrencilere yeniden okutulmasıyla anlam birliği de sağlanarak yüzey geçerliliği tamamlanmıştır.

Uyarlanmış Ölçeğin Pilot Uygulaması

Ölçek, asıl örneklem grubu ile benzer özellikler gösteren bir 74 öğrencilik bir pilot gruba uygulanmıştır. Öğrencilere çalışmanın amacı kısaca açıklandıktan sonra anket ile ilgili kısa bir bilgi verilmiş ve sadece gönüllü olanlardan anket formunu doldurmaları istenmiştir. Anket formlarında kişisel hiçbir bilgi istenmediği ve anketi doldurup doldurmamanın ders notlarına etki etmeyeceği belirtilerek cevaplarda objektiviteyi sağlamak amaçlanmıştır. Sosyal beğenirlik etkisini azaltmak amacı ile ankette verdikleri cevapların bilişsel anlamda herhangi bir şey ifade etmediği, sadece bir öz değerlendirme olduğu ve anket formlarını topladıktan sonra kime ait olduğunu anlamamanın olanaksız olduğu da belirtilmiştir.

Pilot uygulama için iç tutarlılık için de madde-toplam puan korelasyon ve Cronbach's Alfa değerlerine bakılmıştır. Kullanılan 30 madde için Cronbach's Alpha değeri 0,916 ile son derece güvenilirdir. Boyutlar orijinal ölçek ile uyum gösterdiğinden dolayı ölçek hiçbir madde atılmadan kullanılmıştır. Anket formları toplandıktan sonra doğrulayıcı faktör analiziyle ölçeğin yapı geçerliliği araştırılmıştır.

Ölçek Uyarlamada Geçerlilik ve Güvenilirliğin İstatistiksel Olarak Araştırılması

Veri setini oluşturan yapıyı belirlemek ve tanımlamak için kullanılan çok değişkenli istatistiksel teknik, faktör analizidir. Faktör analizi, ölçek maddeleri arasındaki çok sayıdaki değişkenin kendi aralarındaki ilişkiyi analiz eder ve faktör olarak adlandırılan ortak bir yapıyı ortaya çıkarır (Büyüköztürk, 2018, s. 133-135). Faktör analizi Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA) ve Doğrulayıcı Faktör Analizi (DFA) olarak ikiye ayrılmaktadır. AFA hangi maddelerin hangi kriterleri ölçtüğü kesin olarak bilinmeyen ölçek geliştirme çalışmalarında var olan yapıyı açıklamak için kullanılır. DFA ise daha önce kanıtlanmış bir ölçeğin yeni bir veri seti için uygunluğunu araştırmak için kullanılır (Goodwin, 1999).

Bu çalışmada da literatüre uygun şekilde elde edilen verilere doğrulayıcı faktör analizleri uygulanarak istatistiksel olarak ölçeğin geçerlilik ve güvenilirliği araştırılmıştır.

Bulgular

Katılımcıların Ölçek Boyutlarına İlişkin Görüş Ortalamaları

Devlet ve vakıf üniversitelerinde öğrenim görmekte olan katılımcıların Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar Tablo 1'de verilmiştir. Öğrencilerin tümünün ortalama üzerinde puan aldıkları görülmektedir. Bu bulgulara göre katılımcılar kültürlerarası karşılaşmalarda genel ve spesifik kültür bilgilerini etkin bir biçimde kullanabilmekte, yabancı dil bilgilerine güvenmektedirler. Ayrıca kültürlerarası ortamlara girmekte oldukça istekli ve kültürlerarası ortamlara uygun davranış sergileyebileceklerine dair kendilerine olan inançları da oldukça yüksektir.

Tablo 1. Katılımcıların Ölçek Boyut Ortalamaları

Boyutlar	Ort.	SS.
Kültürlerarası Etkileşim Bilgisi	3,21	0,82
Kültürlerarası Durumlarda Özyeterlilik	3,83	0,87
Kültürlerarası Ortamlarda Davranışsal Performans	3,46	0,85
Kültürlerarası Etkileşime Duyuşsal Yönelim	4,05	0,72
Kültürlerarası Bilinç	3,62	0,88

Uyarlanan Ölçeğin Doğrulayıcı Faktör Analizi Sonuçları

İstatistiksel analizlerde verilerin dağılımını bilmek uygulanacak testlerin belirlenmesi açısından önemlidir. Güçlü sonuçların elde edilebilmesi için parametrik testlerin uygulanması gerekmektedir. Bunun için de verilerin normal ya da normale yakın bir dağılım göstermesi beklenir. +1 ile -1 arasındaki basıklık/çarpıklık değerleri, verilerin normal dağıldığını gösterir (Bowerman, O'Connell ve Orris, 2004:223-224). Tablo 2'de verilerin-,503 çarpıklık değeri ve ,613 basıklık değeri ile normal dağılım gösterdiği görülmektedir.

Tablo 2. Ölçeğin basıklık ve çarpıklık değerleri

N	Geçerli	382
Standart sapma		,64590
Çarpıklık		-,503
Çarpıklık standart hatası		,125
Basıklık		,613
Basıklık Standart Hatası		,249

Orijinal ölçekte AFA ile yapı geçerliliği sağlandığından dolayı bu çalışmada ayrıca AFA bilgilerine yer verilmemiştir. Ölçek uyarlama çalışmalarına esas olan doğrulayıcı faktör analizi ile veri seti ile ölçek uyumunu araştırmaktır (Goodwin, 1999). Bu nedenle bu çalışmada sadece DFA sonuçlarına yer verilmiştir. Ölçeğin Türkçeye uyarlama çalışması için DFA, Lisrel 11 yazılımı kullanılarak yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre, .00 anlamlılık düzeyinde, Ki-Kare iyilik uyum değeri 988,33 ($\chi^2 = 988,33$) 395 serbestlik derecesiyle (df =395), Normlaştırılmış Ki-Kare 2,5 ($(\chi^2 / df) = 2,50$), ($p < .00$) olarak elde edilmiştir. Karşılaştırmalı Uyum İndeksi 0,88 ((CFI = 0,88), Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü 0,064 ((RMSEA) = 0,064), Normlaştırılmış Uyum İndeksi 0,81 (NFI=0,81), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi 0,87 ((NNFI)=0,87), Artırmalı Uyum İndeksi 0,88 ((IFI)=0,88), İyilik Uyum İndeksi 0,86 ((GFI)=0,86), Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi 0,83 ((AGFI)=0,83) olarak hesaplanmıştır.

Elde edilen uyum indeksi değerleriyle bu aşamada, ölçeğin faktör yapısının istatistiksel olarak desteklenemediği yani uyum indeksi değerlerinin kabul edilebilir düzeyde olmadıkları anlaşılmıştır. Ancak elde edilen değerler kabul edilebilir düzeye oldukça yakındır. Daha önce doğruluğu test edilmiş bir model olduğundan dolayı test edilen

modelin kabul edilebilir uyum değerlerini yakalamak için düzenleme (modifikasyon) indekslerine bakmak daha uygundur.

Modifikasyon indekslerine göre E8 (*Farklı kültürlerden insanlarla kültürlerarası bağlamda, nasıl fikir alışverişinde bulunacağımı biliyorum*) maddesinin 3.boyut (F3-Kültürlerarası Durumlarda Özyeterlilik) altında, B3 (*Kültür şoku ile baş edebileceğime dair kendime güvenirim*) maddesinin de 1.boyut (F1- Kültürlerarası Etkileşim Bilgisi) altında yer alması gerekmektedir. Maddelerin farklı boyutlar altında yer alması için boyutun ihtiva ettiği anlamı bozmaması gerekmektedir. Yani yeni bir boyut altında yer alacak maddenin yerinin teorik olarak da oraya uyumlu olması beklenir (Çapık, 2014).

E8 "*Farklı kültürlerden insanlarla kültürlerarası bağlamda, nasıl fikir alışverişinde bulunacağımı biliyorum*" ifadesi Kültürlerarası Etkileşim Bilgisi yani öğrencilerin spesifik ve genel kültür bilgilerinin değerlendirildiği (F1) boyutu altında yer almaktadır. Bu ifade genel/ spesifik kültür bilgisini olduğu kadar öğrencinin kendine olan inancını da ifade etmektedir. Bu nedenle E8 maddesinin bireyin öz güvenini ve kültürlerarası ortamlara uygun ve etkili bir biçimde uyum sağlamada kendine olan inancını değerlendirmeye yönelik olan Kültürlerarası Durumlarda Öz Yeterlilik boyutunun (F3) altında bulunması teorik beklentilere uygun görülebilir.

B3 "*Kültür şoku ile baş edebileceğime dair kendime güvenirim*" ifadesi ise kültürlerarası ilişkilerde bireyin özdenetimi ve bilinçli hazırlığını değerlendirmeye yönelik olan Kültürlerarası Bilinç (F5) boyutu altındadır. Kültürlerarası Etkileşim Bilgisi boyutu (F1) ise bireylerin genel ve spesifik kültür bilgilerinin değerlendirme amacına yönelik bir boyuttur. Kültür şoku, farkındalıklı bir kültür bilgisi ile baş edilebilecek bir durum olduğu için B3 maddesini Kültürlerarası Etkileşim Bilgisi boyutu (F1) altında değerlendirmek benzer teorik beklentilerle uyumlu, yanlış bir uygulama olmayacaktır. E8 maddesinin F3 altında yer alması ile faktör yükü 0,30, B3 maddesinin F1 altında yer alması ile faktör yükü 0,40 olarak elde edilmiştir.

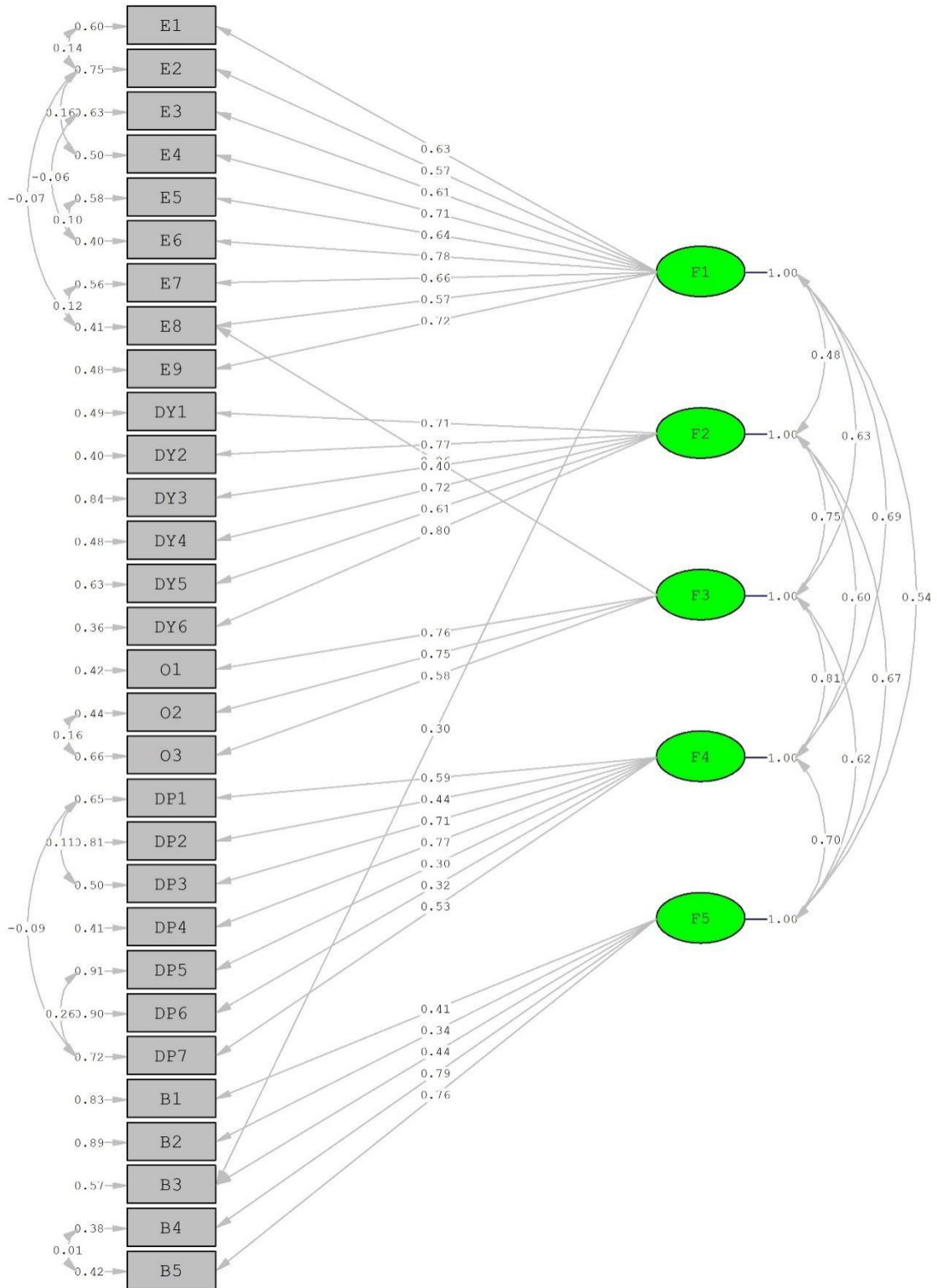
Bu maddeler ve boyutlar arasında yapılan modifikasyonlardan sonra iyileşen modelin uyum indeksleri şu şekildedir: Ki-Kare iyilik uyum değeri =681,99 ($\chi^2 =681,99$), 381 serbestlik derecesi (df=381) ile Normlaştırılmış Ki-kare= 1,79 ($\chi^2 / df = 1,79$ ($p <.00$)). Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü= 0,04 ((RMSEA) =0,04), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi= 0,94 ((CFI) =0,94)), Artırmalı Uyum İndeksi 0,94 ((IFI) =0,94)), Normlaştırılmamış Uyum İndeksi 0,93 ((NNFI) =0,93)), Normlaştırılmış Uyum İndeksi 0,87 ((NFI) =0,87)), İyilik Uyum İndeksi 0,90 ((GFI) =0,90)), Düzenlenmiş İyilik Uyum İndeksi 0,87 ((AGFI) =0,87)). Kritik örneklem büyüklüğü (NC) 251 olarak hesaplanmıştır.

Tablo 4. Modifikasyon Öncesi ve Sonrası Uyum İndeksi Değerleri

	Modifikasyon Öncesi Değerler	Modifikasyon Sonrası Değerler
χ^2	988,33	681,99
df	395	381
χ^2/df	2,5	1,79

RMSEA	0,064	0,04
CFI	0,88	0,94
IFI	0,88	0,94
NNFI	0,87	0,93
NFI	0,81	0,87
GFI	0,86	0,90
AGFI	0,83	0,87

Analizlerde model ile verinin uyumunu değerlendirmek karmaşık bir konudur (Özdamar, 2013:238). Thompson'a (2008, s.128) göre Ki-kare, CFI, NFI ve RMSEA en sık kullanılan uyum indeksleri arasında yer almaktadır. Kline'a göre (2011:199) $\chi^2 / df \leq 2,5-3$ mükemmel uyumu göstermektedir. Bu çalışmada $\chi^2 / df = 1,79 \leq 2,5-3$ değeriyle mükemmel uyum sağlanmıştır. Özdamar (2013, s.240) RMSEA değerinin $\leq ,10$ ile $\leq ,05$ arasında olması gerektiğini belirtmiştir. RMSEA =0,04 $\leq ,05$ ile mükemmel uyum değeri düzeyindedir. Pek çok araştırmacı (Tabachnick ve Fidell, 2001; Thompson,2008) NFI, CFI, GFI değerleri için kabul edilebilir düzeyin $\geq ,90$ olduğunu belirtmiştir. Ancak Byrne (2011) örneklem büyüklüğünün $N > 250$ ve madde sayısının ≥ 30 olan çalışmalarda NFI-TLI değerleri için anlamlı p değerinin $> ,80$ olarak belirtmiştir. (Aktaran: Yaşlıoğlu, 2017, s.77). Bu bağlamda $N=382$ ve madde sayısı=30 ile modelin uyum iyiliği değerlerini karşıladığı görülmektedir. Yapı geçerliliğini test etmek için ayrıca ölçek alt boyutlar arasındaki korelasyon katsayılarına da bakılmıştır (Tablo 5). DFA sonucunda elde edilen modele ilişkin standart değerler Şekil 1'de görülmektedir. Maddelerin faktör yükleri 0,32 ile 0,80 arasındadır. Elde edilen değerler, 5 boyutlu 30 maddelik yapıyı, hiçbir madde çıkarılmadan, desteklemektedir.

Şekil 1. Modifikasyon sonrası modele ilişkin standart değerler

Sonuç

Bu çalışmada Chao (2014) tarafından geliştirilen Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması yapılarak uyarlanmış ölçeğin istatistiksel olarak geçerlilik ve güvenilirliği araştırılmıştır. Bu yolla ölçeğin Türkçe yazına kazandırılması amaçlanmıştır. Türkçeye uyarlama sürecinde önce yüzey geçerliliği sağlanmış, istatistiksel geçerlilik ve güvenilirlik için de doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. DFA uyum indeksleri değerleri ilk aşamada istatistiksel olarak kabul edilebilir düzeyde olmadığından çözüm sonucunda elde edilen modifiye önerileri doğrultusunda belli maddeler arasında modifikasyon yapılmış ve E8 “Farklı kültürlerden insanlarla kültürlerarası bağlamda, nasıl fikir alışverişinde bulunacağımı biliyorum” ifadesi F3-Kültürlerarası Durumlarda Öz Yeterlilik boyutu, B3 “Kültür şoku ile baş edebileceğime dair kendime güvenirim” ifadesi F1-Kültürlerarası Etkileşime Duyuşsal Yönelim boyutu altında değerlendirilmiştir. Modifikasyonlardan sonra iyileşen modelin uyum indeks değerleri, 5 boyutlu 30 maddelik yapıyı, hiçbir madde çıkarılmadan, istatistiksel olarak desteklemiştir.

Modelde iki maddenin farklı boyut altında görünmesi dışındaki modifikasyonlar aynı boyut içinde yer alan, yani aynı boyutu ölçmeyi amaçlayan maddeler arasındadır. Maddelerin yerleri modelde farklı olsa da aslında aynı şeyi ölçmektedir. Bradburn ve Mason (1964) soru sırasının etkilerini araştırdıkları çalışmalarında özellikle öz değerlendirme sorularında soru sırasının cevaplar üzerinde nispeten etkili olmadığını ortaya koymuşlardır. Hadler’in (2021) kültürlerarası alanda yaptığı bir ağ araştırması da anket yanıtlarının içeriğinin ve tutarlılığının soru sıralamasından etkilenmediğini göstermektedir. Bu bağlamda ele alındığında soruların yeri farklı olsa da söz konusu boyutlar için öğrencilerin toplam puanlarının değişmesi beklenemez.

Türkiye çok farklı etnik kimliklerin bir arada yaşadığı kültürel zenginliğe sahip bir ülkedir. Oysa ölçeğin geliştirildiği Tayvan’ın %98’i çeşitli sebeplerle Çin’den Tayvan’a göçen göçmenlerden, sadece %2’si Tayvan’ın en eski yerlilerinin torunlarından oluşmaktadır (Li, 2003:203’dan aktaran Karluk, 2018). Dolayısı ile Tayvanlı öğrenciler için bilgi boyutu altında yer alan bir maddenin kültürel farklılıklara aşına Türk öğrenciler için özgüven boyutu altında yer alıyor olması doğal karşılanabilir.

Çalışmanın örneklem grubu vakıf ve devlet üniversitelerinin İşletme bölümünde okumakta olan Türk ve yabancı öğrenciler ile sınırlıdır. Kuşkusuz örneklem grubunun genişletilmesi ya da öğrenciler dışında farklı örneklem gruplarıyla yapılacak çalışmalarla ölçeğin istatistiksel olarak geçerlilik ve güvenilirliğiyle ilgili daha güçlü bulgular elde edilebilecektir.

Bilgilendirme

Bu çalışma Esra Sarı’nın doktora tezinden üretilmiştir.

Kaynakça

Bowerman, B. L., O’Connell, R. T., & Orris, J. B. (2004). *Essentials of Business Statistics*. NY: The Mcgraw-Hill/Irwin.

Bradburn, N. M., & Mason, W. M. (1964). The Effect of Question Order on Responses, *1*(4), 57–61.

- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı, İstatistik, Araştırma Deseni SPSS Uygulamaları ve Yorum* (24.baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Byram, M. (1997). *Teaching and assessing intercultural communicative competence*. Multilingual Matters.
- Byrne, B. M. (2011). *Structural equation modeling with AMOS Basic concepts, applications, and programming*. NY: Routledge.
- Çapık, C. (2014). Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmalarında Doğrulayıcı Faktör Analizinin Kullanımı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 17(3), 196–205.
- Chao, T.-C. (2014). The Development and Application of Intercultural Competence Scale for University EFL Learners. *English Teaching and Learning*, 38(4), 79–124.
- Chen, G.-M., & Starosta, W. J. (1996). Intercultural Communication Competence: A Synthesis. *Annals of the International Communication Association*, 19(1), 353–383.
- Fantini, A. (2007). *CSD Research Report: Exploring and Assessing Intercultural Competence Center for Social Development Global Service Institute*.
- Goodwin, L. D. (1999). The role of factor analysis in the estimation of construct validity. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*. Lawrence Erlbaum Associates Inc.
- Hadler, P. (2021). Question Order Effects in Cross-Cultural Web Probing: Pretesting Behavior and Attitude Questions: 39(6), 1292–1312.
- Hambleton, R. K., & Patsula, L. (1999). Increasing the Validity of Adapted Tests: Myths to be Avoided and Guidelines for Improving Test Adaptation Practices. *Journal of Applied Testing Technology*, 1(1), 1–13.
- Karlık, A. C. (2018). Tayvan'ın Etno-Demografik Yapısı. In A. M. Dünder (Ed.), *Türkiye'de Tayvan Çalışmaları - I (Tarih, Ekonomi ve Uluslararası İlişkiler)*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları no:616.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. Routledge.
- Kline, R. S. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. NY: Guilford Press.
- Özdamar, K. (2013). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi-1*. Eskişehir: Nisan Kitapevi.
- Sarı, E., & Özdil, T. (2021). Kültürlerarası Yetkinliklerin Çok Uluslu Şirketler için Önemi ve Kültürlerarası Yetkin Liderler. In S. İpek & C. Kılıç (Eds.), *Sosyal Bilimlerde Güncel Araştırmalar* (pp. 127–134). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics*. Allyn and Bacon.
- Thompson, B. (2008). *Foundations of behavioral statistics: An insight-based approach*. NY: Guilford Press.
- Yaşloğlu, M. (2017). Sosyal Bilimlerde Faktör Analizi ve Geçerlilik: Keşfedici ve Doğrulayıcı Faktör Analizlerinin Kullanılması. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 2017, 74–85.

Ek 1: Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeği (Modifikasyon Sonrası)

0= Kesinlikle Katılmıyorum 1= Katılmıyorum 2= Kısmen katılmıyorum 3= Kısmen Katılıyorum 4= Katılıyorum 5=Kesinlikle Katılıyorum							
Lütfen her ifade için 0'dan 5'e kadar değerlendirmenizi yapınız.							
1.	Diğer kültürlerdeki sözlü olmayan davranış kurallarını bilirim.	0	1	2	3	4	5
2.	Kültür şoku ile baş edebileceğime dair kendime güvenirim.	0	1	2	3	4	5
3.	Dünya medeniyetlerinin sanat, edebiyat vb alanlarındaki tanınmış başarılarını bilirim.	0	1	2	3	4	5
4.	Diğer kültürlerin yaşam tarzını genel olarak bilirim (gelenekler, mutfak kültürü vb.)	0	1	2	3	4	5
5.	Farklı kültürlerden insanların tutum ve davranışlarını anlamak için kültür-değer yaklaşımının nasıl kullanılması gerektiğini bilirim	0	1	2	3	4	5
6.	Kültürel stresin belirtilerini ve kültür şoku ile baş etmenin yollarını bilirim	0	1	2	3	4	5
7.	Diğer kültürlerde sözel davranış kurallarını bilirim.	0	1	2	3	4	5
8.	Tarihi ve sosyo-politik faktörlerin farklı kültürlerden insanların tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğini bilirim						
9.	Profesyonel alanda, farklı kültürlerden insanlar arasında yaygın interaktif davranışların neler olduğunu bilirim.	0	1	2	3	4	5
10.	Farklı kültürlerden insanlarla iletişim kurmaktan zevk alırım	0	1	2	3	4	5
11.	Farklı dünya ülkeleri ile ilgili bilgi sahibi olmaya istekliyim.	0	1	2	3	4	5
12.	Dünya görüşümü genişletmek için diğer kültürlerle iletişim kurmaya istekliyimdir	0	1	2	3	4	5
13.	Bana yabancı olan kültürlerden insanları anlamaya çalışırım.	0	1	2	3	4	5
14.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşime geçmek için tutum ve davranışlarımı düzenlerim	0	1	2	3	4	5
15.	Farklı kültürlerden insanlarla etkileşime geçerken duygularımı ve hayal kırıklıklarımı kontrol edebilirim	0	1	2	3	4	5
16.	Başka kültürlerden insanlarla uygun ve etkin bir biçimde etkileşim kurma hususunda kendime güvenirim	0	1	2	3	4	5
17.	Farklı kültürlerden insanlarla kültürlerarası bağlamda, nasıl fikir alışverişinde bulunulacağını bilirim	0	1	2	3	4	5
18.	Farklı kültürel çevrelerde yaşama uyum sağlayabileceğime dair kendime güvenim tamdır	0	1	2	3	4	5
19.	İhtiyaç halinde kültürlerarası durumlarda jestler, yüz ifadeleri gibi sözel olmayan davranışlarımı değiştirebilirim	0	1	2	3	4	5

20.	Kültürel çeşitliliğin söz konusu olduğu durumlarda farklı kültürlerle ait yiyecekleri yiyebilirim	0	1	2	3	4	5
21.	Farklı kültürel geçmişlerden gelen insanlarla iletişimde yabancı dilimi etkin bir biçimde kullanabilirim	0	1	2	3	4	5
22.	Kültürlerarası iletişimin farklı türlerine uyum sağlamak adına uygun etkileşim stratejileri geliştirebilirim (doğrudan ne hissettiğimi söyleyebilirim ya da durumu kurtarmak adına bir şeyler söyleyebilirim)	0	1	2	3	4	5
23.	Kültürlerarası etkin bir iletişim kurabilmek için özel durumlarda rahatlıkla fonksiyonel bir dil kullanabilirim (davetler, reddetme ya da özür dileme vb durumlarda)	0	1	2	3	4	5
24.	İhtiyaç halinde kültürlerarası durumlarda konuşma hızı ve aksan gibi sözel davranışlarımı değiştirebilirim	0	1	2	3	4	5
25.	İhtiyaç halinde kültürlerarası durumlara uygun olarak giyim şeklimi değiştirebilirim	0	1	2	3	4	5
26.	Bir insanın davranışlarını belirli bir kültürün tamamının temsilcisi olarak görmem.	0	1	2	3	4	5
27.	Herhangi bir kültürlerarası irtibattan önce çok iyi hazırlanırım	0	1	2	3	4	5
28.	Kültürlerarası etkileşimde hangi kültürel bilgiye başvuracağımın farkındayım.	0	1	2	3	4	5
29.	Kültürlerarası etkileşim sürecinde diğer insanların verdiği cevapların onların kendi değer ve inanışlarını yansıttığının farkındayım.	0	1	2	3	4	5
30.	Kültürel geçmişimin, kültürlerarası etkileşim esnasında ortaya çıkan problemleri yönetme sürecinde tutum ve yaklaşımlarımı nasıl etkilediğinin farkındayım.	0	1	2	3	4	5

Ek2: Kültürlerarası Yetkinlik Ölçeği Boyutlarının Kapsadığı Maddeler (Modifikasyon Sonrası)

F1: Kültürlerarası etkileşim bilgisi

1. Diğer kültürlerdeki sözlü olmayan davranışları bilirim.
2. Kültür şoku ile baş edebileceğime dair kendime güvenirim.
3. Dünya medeniyetlerinin gözle görülür başarılarını bilirim (sanat, edebiyat vb. alanlarda)
4. Diğer kültürlerin yaşam tarzını genel olarak bilirim (yemek pişirme usulleri, gelenekleri vb.)
5. Farklı kültürlerden insanların tutum ve davranışlarını anlamak için kültür-değer yaklaşımını nasıl kullanmam gerektiğini bilirim.
6. Kültürel stresin belirtilerini ve kültür şoku ile baş etmenin yollarını bilirim.
7. Diğer kültürlerde sözel davranış kurallarını bilirim.
8. Tarihi ve sosyo-politik faktörlerin farklı kültürlerden insanların tutum ve davranışlarını nasıl etkilediğini bilirim
9. Profesyonel alanda, farklı kültürlerden insanlar arasında yaygın interaktif davranışları bilirim.

F2: Kültürlerarası etkileşime duyuşsal yönelim

10. Farklı kültürlerden insanlarla iletişim kurmaktan zevk alırım
11. Farklı dünya ülkeleri ile ilgili bilgi sahibi olmaya istekliyim.
12. Dünya görüşümü genişletmek için diğerkültürlerle iletişim kurmaya istekliyimdir.
13. Bana yabancı olan kültürlerden insanları anlamaya çalışırım.
14. Farklı kültürlerden insanlarla etkileşime geçmek için tutum ve davranışlarımı düzenlerim.
15. Farklı kültürlerden insanlarla etkileşime geçerken duygularımı ve hayal kırıklıklarımı kontrol edebilirim.

F 3: Kültürlerarası durumlarda öz-yeterlilik

16. Başka kültürlerden insanlarla uygun ve etkin bir biçimde etkileşim kurma hususunda kendime güvenirim.
17. Farklı kültürlerden insanlarla kültürlerarası bağlamda nasıl fikir alışverişinde bulunacağımı bilirim.
18. Farklı kültürel bağlamlarda yaşama uyum sağlayabileceğime dair kendime güvenim tamdır.

F4: Kültürler arası etkileşimde Davranışsal Performans

19. İhtiyaç halinde kültürlerarası durumlarda jestler, yüz ifadeleri gibi sözel olmayan davranışlarımı değiştirebilirim
20. Kültürel çeşitliliğin söz konusu olduğu durumlarda farklı kültürlere ait yiyecekleri yiyebilirim
21. Farklı kültürel geçmişlerden gelen insanlarla iletişimde yabancı dilimi etkin bir biçimde kullanabilirim
22. Kültürlerarası iletişimin farklı türlerine uyum sağlamak adına uygun etkileşim stratejileri geliştirebilirim (doğrudan ne hissettiğimi söyleyebilirim ya da durumu kurtarmak adına bir şeyler söyleyebilirim)
23. Kültürlerarası etkin bir iletişim kurabilmek için özel durumlarda rahatlıkla fonksiyonel bir dil kullanabilirim (davetler, reddetme ya da özür dileme vb. durumlarda)
24. İhtiyaç halinde kültürlerarası durumlarda konuşma hızı ve aksan gibi sözel davranışlarımı değiştirebilirim

F5: Kültürlerarası Bilinç

25. İhtiyaç halinde kültürlerarası durumlara uygun olarak giyim şeklimi değiştirebilirim.
26. Bir insanın davranışlarını belirli bir kültürün tamamının temsilcisi olarak görmem.
27. Herhangi bir kültürlerarası irtibattan önce çok iyi hazırlanırım.
28. Kültürlerarası etkileşimde hangi kültürel bilgiye başvuracağımın farkındayım.
29. Kültürlerarası etkileşim sürecinde diğerkültürlerin verdiği cevapların onların kendi değer ve inanışlarını yansıttığının farkındayım.
30. Kültürel geçmişimin, kültürlerarası etkileşim esnasında ortaya çıkan problemleri yönetme sürecinde tutum ve yaklaşımlarımı nasıl etkilediğinin farkındayım.